

CARACTERUL ȘTIINȚEI OCULTE

Pentru conținutul acestei cărți este folosită o expresie veche: „știința ocultă”. Această expresie poate fi prilejul pentru a trezi în diferiți oameni ai prezentului sentimentele cele mai contrastante. Pentru mulți ea are ceva respingător; provoacă ironie, zâmbet de milă, poate dispreț. Ei își imaginează că un mod de reprezentare care are această denumire nu s-ar putea baza decât pe reverie inutilă, pe himere, că dincolo de această „pretinsă” știință nu s-ar putea ascunde decât impulsul de a reînnoi tot felul de superstiții pe care cu drept cuvânt le evită oricine a făcut cunoștință cu „adevăratul spirit științific” și cu „strădania adevărată pentru cunoaștere”. Asupra unora expresia acționează ca și cum ceea ce cred ei că înseamnă ea ar trebui să aducă ceva ce nu poate fi obținut pe nici o altă cale și spre care, în funcție de predispoziția lor, îi atrage un dor de cunoaștere interior sau o curiozitate sufletească rafinată. Între aceste păreri net opuse există toate treptele intermediare posibile ale respingerii sau acceptării condiționate a ceea ce-și închipuie fiecare atunci când aude expresia „știința ocultă”. Nu se poate contesta că pentru unii această expresie sună ca o vrajă pentru că pare să satisfacă propria lor căutare funestă referitoare la o cale naturală spre cunoașterea unui „necunoscut” tainic, ba chiar tulbure. Căci numeroși oameni vor să-și satisfacă cele mai profunde doruri ale sufletului lor nu prin ceea ce poate fi

CUPRINS

Treptele adevărului (biolog dr. Petre Papacostea)	7
În legătură cu publicarea conferințelor lui Rudolf Steiner	9
Observații preliminare la prima ediție	11
Observații preliminare la ediția a IV-a	18
Introducere la edițiile a VII-a-a XVI-a	24
Introducere la edițiile a XVI-a-a XX-a	25
Caracterul științei oculte	31
Ființa umană	46
Somnul și moartea	67
Evoluția lumii și omul	110
Cunoașterea lumilor superioare (despre inițiere)	227
Prezentul și viitorul evoluției lumii și a umanității	298
Aspecte particulare din domeniul științei spiritului	313
Corpul eteric al omului	313
Lumea astrală	315
Despre viața omului după moarte	316
Biografia omului	318
Domeniile superioare ale lumii spirituale	320
Mădularele ființiale ale omului	320
Starea de somn	321

Cu privire la dobândirea cunoștințelor suprasensibile	322
Observarea unor evenimente și ființe deosebite ale lumii spirituale	323
Observații importante	325
Note	331
Lista lucrărilor lui Rudolf Steiner traduse și tipărite în limba noastră	333

recunoscut cu claritate. Convingerea lor se îndreaptă spre aceea că în afară de ceea ce s-ar putea cunoaște în lume ar trebui să mai existe ceva care se sustrage cunoașterii. Cu un straniu spirit de contradicție, pe care-l ignoră, ei resping, pentru dorurile de cunoaștere cele mai profunde, tot ce „este cunoscut” și vor să valorifice ceva despre care nu s-ar putea spune că ar fi cunoscut prin cercetarea potrivită lumii naturale. Cine vorbește de „știința ocultă” va face bine să aibă în atenție că i se opun înțelegeri greșite care vin din partea unor apărători ai unei științe de acest fel; de la apărători care nu aspiră, de fapt, la cunoaștere, ci la opusul acesteia.

Aceste expuneri se adresează unor cititori care nu-și pierd imparțialitatea datorită faptului că o expresie face să apară în diferite împrejurări prejudecăți. Despre o știință care într-un sens oarecare trebuie socotită ca fiind „ocultă” (secretă) și care ar trebui să fie accesibilă numai printr-un dar special al destinului nu va fi vorba aici. Vom fi dreți față de utilizarea expresiei urmărită aici, dacă ne vom gândi la ceea ce are Goethe în vedere când vorbește de „taine evidente” existente în fenomenele din natură. Ceea ce rămâne „tainic” în aceste fenomene, neevident atunci când ele sunt percepute numai prin simțuri și cu rațiunea legată de simțuri, este privit drept conținut al unui fel de cunoaștere suprasensibilă*. Pentru cel care valorifică drept „știință” numai ceea ce i se revelează prin simțuri și rațiunii pusă în slujba acestora, este de la sine înțeles că ceea ce se înțelege aici prin „știința ocultă” nu poate

* Admitem că expresia „știință ocultă” — așa cum a fost utilizată de autorul acestei cărți și în edițiile anterioare — a fost respinsă tocmai pentru motivul că o știință nu ar putea avea pentru nimeni ceva „ocult”, „tainic”. Dacă lucrurile ar fi astfel înțelese, ar fi corect. Numai că nu acesta este cazul. Pe cât de puțin știința naturii ar putea fi numită o știință naturală în sensul că ea este proprie oricui „de la natură”, tot atât de puțin înțelege autorul prin expresia „știința ocultă” o știință „ocultă”, ci o știință care se referă la fenomene ale lumii care sunt *neevidente* pentru modul de cunoaștere obișnuit, o știință a ceea ce este neevident, a „tainelor evidente”. Totuși această știință nu trebuie să fie un secret pentru cei care îi caută cunoștințele pe o cale corespunzătoare.

fi știință. Un astfel de om, dacă ar vrea să se înțeleagă pe el însuși, ar trebui să recunoască faptul că el nu respinge o „știință ocultă” datorită unei aprofundări motivate a acesteia, ci dintr-un sentiment pur personal. Pentru a recunoaște aceasta este necesar numai să reflectezi la felul în care ia naștere o știință și ce importanță are ea în viața umană. Nașterea unei științe nu o recunoști datorită obiectului pe care-l are, ci după felul de activitate a sufletului uman care apare în strădania științifică. Ceea ce trebuie urmărit este comportamentul sufletului în timp ce își elaborează știința. Dacă îți însușești obiceiul de a pune în funcțiune acest fel de activitate numai când se iau în considerare revelațiile simțurilor, atunci ajungi ușor la părerea că această revelație senzorială ar fi esențialul. În acest caz nu îți îndrepti privirea asupra faptului că un anumit comportament al sufletului uman a fost utilizat numai pentru revelația senzorială. Dar se poate trece peste această autolimitare arbitrară și, făcând abstracție de cazul special al utilizării, să prinzi în colimator activitatea științifică. Acest lucru îl avem în vedere când vorbim aici despre cunoașterea conținuturilor nesenzoriale ale lumii ca despre o cunoaștere „științifică”. Asupra *acestor* conținuturi ale lumii vrea să acționeze modul de reprezentare umană în același fel în care acționează în celălalt caz asupra conținuturilor științific-naturaliste ale lumii. Știința ocultă vrea să se elibereze de modul și de mentalitatea de cercetare științific-naturalistă care se menține, în domeniul ei, în limitele contextului și desfășurării faptelor senzoriale, de această aplicare specială, dar ea vrea să se mențină în modul ei specific de gândire. Ea vrea să vorbească despre nesenzorial în același mod în care știința naturii vorbește despre lucrurile sensibile. În timp ce știința naturii rămâne fixată cu acest mod de cercetare și gândire în domeniul senzorial, știința ocultă vrea să privească activitatea sufletescă desfășurată în legătură cu natura ca pe un fel de autoeducare a sufletului și să aplice ceea ce și-a însușit prin această autoeducare la domeniul nesenzorial. Ea vrea să procedeze în așa fel încât să nu vorbească de fapt despre

fenomenele sensibile ca atare, ci despre conținuturile nesenzoriale ale lumii *asa cum* cercetătorul naturii vorbește despre cele ce cad sub simțuri. Ea păstrează dispoziția sufletească a comportamentului naturalist-științific în cadrul acestui procedeu, adică tocmai ceea ce face din cunoașterea naturii o știință. Din această cauză ea își poate îngădui să se numească știință.

Cine meditează asupra importanței științei naturii în viața umană va înțelege că această importanță nu se poate epuiza prin însușirea cunoștințelor despre natură. Căci aceste cunoștințe nu pot conduce decât la o trăire a ceea ce sufletul uman *nu este*. Sufletul nu trăiește prin ceea ce omul cunoaște despre natură, ci în procesul cunoașterii. Sufletul se viețuiește în preocuparea sa cu privire la natură. Ceea ce el elaborează prin această preocupare este altceva decât însăși știința despre natură. Este autodezvoltarea realizată prin cunoașterea naturii. Rolul acestei autodezvoltări, știința ocultă vrea să îl facă activ în domenii care se află pur și simplu dincolo de natură. Cel ce se ocupă de știința ocultă nu vrea să ignore valoarea științei naturii, ci vrea s-o cunoască mai bine decât cel ce se ocupă de știința naturii. El știe că nu poate fonda o știință fără precizia reprezentării care există în știința naturii. Dar mai știe și că, dacă această rigoare se obține printr-o pătrundere corectă în spiritul gândirii naturalist-științifice, ea poate fi păstrată, prin forța sufletului, pentru alte domenii.

Apare un lucru care poate pune pe gânduri. În observarea naturii, sufletul este condus în măsură mult mai mare de obiectul studiat decât în cazul conținuturilor lumii ce nu cad sub simțuri. În cazul celor din urmă el trebuie să aibă în măsură mult mai mare capacitatea de a menține prin impulsuri pur interioare esența modului științific de reprezentare. Pentru că foarte mulți oameni cred — în mod inconștient — că această esență nu poate fi menținută decât cu ajutorul firului conducător al fenomenelor naturii, ei sunt înclinați să se decidă în acest sens printr-o declarație voluntaristă; de îndată ce se părăsește acest fir conducător, sufletul bâjbâie, cu

procedeele sale științifice, în gol. Astfel de oameni nu au conștientizat specificul acestui mod de a proceda; ei își formează judecata din rătăcirile care trebuie să ia naștere când atitudinea științifică nu a fost suficient întărită în contactul cu fenomenele naturii și când totuși sufletul vrea să se ocupe de contemplarea domeniului nesenzorial al lumii. Atunci apare, bineînțeles, multă vorbărie neștiințifică despre conținuturile nesenzoriale ale lumii. Dar nu din cauză că o astfel de vorbărie nu poate fi prin esența ei științifică, ci pentru că, în cazul dat, a neglijat o autoeducare științifică prin observarea naturii.

Cine vrea să vorbească despre știința ocultă trebuie, în orice caz, pe lângă atenția acordată celor spuse mai sus să aibă și un simț treaz pentru orice rătăcire care ia naștere când se contestă unele lucruri despre tainele revelate ale lumii în lipsa unei atitudini științifice. Cu toate acestea, nu s-ar ajunge la ceva util, dacă aici, chiar la începutul expunerilor de știință ocultă, s-ar vorbi despre toate rătăcirile posibile care aduc în sufletul unor persoane pline de prejudecăți disprețul pentru orice fel de cercetare în această direcție, pentru că astfel de persoane, datorită unui număr cu adevărat foarte mare de rătăcirii, conchid că întreaga strădanie este nejustificată. Întrucât însă la oamenii de știință sau la critici cu preocupări științifice respingerea științei oculte nu se bazează decât pe amintita vorbire voluntaristă iar referirea la rătăcirii nu este decât un pretext (adeseori inconștient), o discuție cu astfel de adversari ar fi aproape sterilă. Nimic nu-i oprește de a face obiecția, desigur, cu totul îndreptățită, că nu se poate stabili în nici un fel *dinainte* dacă cel care crede că alții greșesc posedă cu adevărat baza solidă descrisă mai sus. Din această cauză, cel care năzuiește să ajungă la o știință ocultă poate doar să prezinte simplu ceea ce crede că-i este îngăduit să spună. Judecata asupra îndreptățirii lui și-o pot forma numai alții, dar numai persoane care pot, evitând orice vorbire voluntaristă, să se ocupe de natura comunicărilor sale referitoare la tainele evidente ale mersului lumii. Oricum, îi incumbă

obligăția de a arăta în ce raport se află cele expuse de el cu alte cuceriri ale științei și ale vieții, ce adversități sunt posibile și în ce măsură adevărul exterior direct al vieții, perceptibil prin simțuri, aduce confirmări ale observațiilor sale. Dar nu ar trebui niciodată să se străduiască să-și facă prezentările în așa fel încât ele să acționeze nu prin conținutul lor, ci prin arta sa de a convinge.

Împotriva expunerilor științei oculte se poate auzi adeseori obiecția: acestea nu dovedesc ceea ce conțin; ele prezintă numai diferite aspecte și spun că știința ocultă stabilește acest lucru. Expunerile următoare vor fi greșit interpretate dacă se va crede că în ele s-ar găsi ceva prezentat astfel. Ceea ce se urmărește aici este ca tot ce s-a dezvoltat în suflet prin preocuparea pentru cunoașterea naturii să fie lăsat să evolueze în continuare, pentru a atrage apoi atenția că printr-o astfel de evoluție sufletul întâlnește faptele suprasensibile. Prin aceasta se pune ca premisă că fiecare cititor care dorește să pătrundă în cele expuse se va întâlni în mod necesar cu asemenea fapte. În orice caz, apare o deosebire față de observarea lucrurilor care aparțin exclusiv domeniului științei naturii, în momentul în care se pășește în domeniul științei spiritului. În știința naturii, faptele se află în domeniul sensibilului; prezentatorul științific consideră că activitatea sufletească se retrage în fața contextului și a desfășurării faptelor sensibile. Prezentatorul științei spiritului trebuie să aducă această activitate sufletească în prim-plan; pentru că cititorul ajunge la fapte numai dacă își însușește în mod corect această activitate sufletească care devine astfel a sa proprie. Asemenea fapte nu sunt prezente înaintea percepției umane, ca în știința naturală, *fără* activitatea sufletească; dimpotrivă, ele pătrund în acestea prin activitate sufletească. Prezentatorul de știință ocultă pune, așadar, ca premisă ca cititorul să *caute* faptele împreună cu el. Prezentarea lui se va face în așa fel încât să *povestească* despre găsirea acestor fapte, iar în felul cum povestește să nu predominare arbitrarul, subiectivul, ci simțul științific educat în cadrul științei naturii. Din această cauză, el va fi nevoit să vorbească

despre *mijloacele* prin care se ajunge la o contemplare a nesenzorialului — a suprasensibilului. Cine întreprinde o prezentare în domeniul științei oculte va recunoaște repede că prin aceasta se obțin reprezentări și idei pe care mai înainte nu le-a avut. În felul acesta se ajunge la gânduri noi și cu privire la ceea ce am spus mai înainte cu privire la esența „dovedirii“. Ajungi să cunoști că pentru expunerea naturalistă „dovedirea este ceva adus spre aceasta, într-o oarecare măsură, din afară. Activitatea pe care în gândirea naturalistă sufletul o aplică dovezii, în gândirea din cadrul științei spiritului este deja implicată în căutarea faptelor. Acestea nu pot fi găsite dacă însăși calea spre ele nu este o cale *doveditoare*. Cel ce merge cu adevărat pe această cale a trăit implicit și ceea ce este doveditor; nimic nu poate fi obținut printr-o dovadă adăugată din afară. Ignorarea acestui caracter al științei oculte face să se nască multe înțelegeri cronate.

Orice știință ocultă trebuie să încolțească din două gânduri care pot prinde rădăcină în fiecare om. Pentru cunoscătorul științei oculte, așa cum este el înțeles aici, aceste două gânduri exprimă fapte pe care le poți trăi, dacă te slujești de mijloacele corecte pentru aceasta. Pentru mulți oameni, chiar și aceste gânduri înscamnă afirmații extrem de vulnerabile, asupra cărora se poate discuta mult în contradictoriu, dacă nu chiar ceva a cărui imposibilitate poate fi „dovedită“.

Aceste două gânduri sunt că dincolo de lumea vizibilă există o lume *ascunsă mai întâi* pentru simțuri și pentru gândirea legată de aceste simțuri și că omului îi este posibil să pătrundă în această lume ascunsă prin dezvoltarea unor facultăți care dormitează în el. O astfel de lume ascunsă nu există, spun unii. Lumea pe care o percepe omul prin simțurile sale ar fi singura. Enigmele ei pot fi rezolvate din ea însăși. Chiar dacă omul, în prezent, este încă departe de aceasta, va veni și timpul când se va putea da răspuns tuturor problemelor existenței, va veni timpul când experiența